

Г. Цитович) переплетается с рассказом Г. Цитовича о традициях и обрядах, в которых эти песни исполнялись, о самом себе. Съёмки проводились в одной из белорусских деревень и «натуральность» обстановки усиливает эмоциональную сторону восприятия исполнения. К безусловной ценности этого материала следует отнести то, что это одна из немногих кинофиксаций создателя коллектива – Г. Цитовича.

Следующая программа относится к 1980 г. и представляет телезапись концерта Государственного народного хора Белорусской ССР п/у М. Дринецкого с 1975 г. в зале филармонии. Запись длится 45 минут без перерывов в съёмке, что позволяет сделать вывод, что это одно из отделений концерта коллектива. Фильм-концерт «И песня взлетает сама» создан в 1983 г. известным белорусским режиссёром В. Орловым и оператором Ю. Санжаревским. Фильм посвящён песенному творчеству заслуженного деятеля искусств БССР композитора Владимира Оловникова. Песни В. Оловникова «Добрый вечер» и «Где-то в посёлке» звучат в исполнении солиста А. Подгайского и Государственного академического народного хора БССР. В 1983 г. Ф. Скворцова создала 35 минутная телевизионная экранизация оратории «Поэт» Д. Смольского на стихи Янки Купалы в исполнении Государственного симфонического оркестра БССР (дирижёр Ю. Ефимов), Государственного народного хора БССР п/у М. Дринецкого и солистов-вокалистов Я. Петрова, Л. Ивашкова, М. Жилока. Фильм-концерт «Жаворонки, прилетите» создан на студии «Летопись» в 1984 г. режиссёром В. Орловым и оператором И. Скориновым. Фильм полностью посвящён творчеству Государственного академического народного хора БССР под управлением народного артиста Беларуси, профессора, лауреата Государственной премии Михаила Дринецкого. Кроме самого хора в фильме выступают с сольными номерами солисты хора, танцевальная группа и оркестр. Фильм-концерт «Поющая земля. Концерт мастеров искусств Белорусской ССР» создан по заказу Гостелерадиокомпании СССР режиссёром-постановщиком Б. Бахтияровым и оператором В. Пронько в 1985 г. На протяжении 51 минуты звучат белорусская народная музыка и произведения композиторов республики в исполнении ведущих коллективов и солистов республики: Государственного академического народного хора БССР, Государственного народного оркестра РБ им. И. Жиновича, Заслуженной артистки БССР Л. Колос и В. Скоробогатова, Симфонического оркестра и хора Гостелерадио БССР под управлением Б. Райского, Народного артиста БССР А. Савченко. В получасовом фильме-концерте 1987 г. «Ты одна такая, родная земля» Государственный академический народный хор РБ им. И. Жиновича исполняет сюиту «Батлейка» В. Помозова, Государственный академический народный хор РБ им. Г. Цитовича – белорусскую народную песню «Каля лесу туман», солистка белорусской оперы С. Данилюк поёт «Аве Мария» Дж. Каччини. Фильм-концерт «Из глубин животворящих» студии «Телефильм» создан в 2003 г. режиссёром В. Орловым. Пятидесятиминутный фильм о Государственном академическом народном хоре им. Г. Цитовича начинается с рассказа М. Дринецкого о первом руководителе коллектива – Г. Цитовиче, о самом хоре, его творческих достижениях и о дальнейших планах. Фильм заканчивается исполнением белорусских народных песен хором на фоне природы. По построению сюжетной линии он схож с фильмом-концертом «Напевы родного края» (1973 г.). В 2016 г. создана телевизионная версия концерта к 75-летию народного артиста Беларуси М. Дринецкого. Национальный академический народный хор РБ им. Г. И. Цитовича в часовой концертной программе исполняет народные песни асаpella, с солистами и с танцевальной и оркестровой группами.

В дирекции фондовых материалов Белгостелерадиокомпании отражена деятельность коллектива на протяжении 1973–2016 гг. В телевизионных передачах и фильмах-концертах раскрываются все три художественных направления деятельности коллектива – народная песня в натуральном виде, близкая к этнографическим первоисточникам; пение асаpella, хоровых аранжировок и современных авторских песен; народное искусство в синтетическом виде с участием хоровой, танцевальной и инструментальной групп коллектива. Эти аудиовизуальные документы безусловно могут войти в источниковедческую базу дальнейших исследований эволюции хорового творчества республики, изучения специфики исполнения белорусской народной песни и новых форм сценического воплощения народного искусства.

Список литературы:

1. Кириллова, Н. Б. Медиакультура: от модерна к постмодерну / Н. Б. Кириллова. – М. : Академический Проект, 2006. – 448 с.
2. Дирекция фондовых материалов Белгостелерадиокомпании // Белгостелерадиокомпания [Электронный ресурс]. – Режим доступа: : <http://www.tvr.by/company/direktsiya-fondovykh-materialov1718>. – Дата доступа: 25.02.2019.

Наталля Петухова

**ТЭАТРАЛІЗАЦЫЯ ФАЛЬКЛОРУ ў
МАСТАЦКІМ КАЛЕКТЫВЕ**

Артыкул прысвечаны праблеме тэатралізацыі фальклору ў працэсе сцэнічнага аднаўлення традыцыйнай культуры, а таксама разглядаюцца базавыя элементы рэпрэзентацыі фальклорнага дзеяння.

Natalya Petukhova

**FOLKLORE THEATRICALIZATION IN THE
ART GROUP**

The article discusses the folklore theatricalization in the stage recovery process of traditional culture, as well as covers the basic elements of folk action presentation.

У сучасных сацыяльна-культурных умовах на тэрыторыі Беларусі яшчэ шмат дзе захаваліся крыніцы сапраўднага аўтэнтычнага фальклору і ўзоры яго натуральнай (спантаннай) трансляцыі, аднак рост гарадоў і актыўнае далучэнне нашай краіны да сусветнай інфармацыйнай прасторы пагражае існаванню народнай культуры. Гэта акалічнасць актуалізуе патрэбу ў трансляцыі і папулярызацыі сярод дзяцей і моладзі ўзораў фальклорнай спадчыны, з якой кроўна звязаны пачуцці любові да Бацькаўшчыны, нацыянальнай годнасці, шанавання сваіх вытокаў, каранёў.

На наш погляд, значнае месца ў распаўсюджванні каштоўнасцей народнай культуры належыць мастацкім калектывам, дзейнасць якіх грунтуецца на аўтэнтычных узорах пераймання і засваення этнакультурнага вопыту. Сярод такіх калектываў варта назваць Заслужаны аматарскі калектыў Рэспублікі Беларусь «Берагіня» з в. Мётча Барысаўскага раёна (мастацкі кіраўнік М. Козенка), Дзіцячы фальклорны калектыў «Мілавіца» Цэнтра дадатковай адукацыі дзяцей і моладзі «Ветразь» г. Мінска (мастацкі кіраўнік М. Снітко), Заслужаны аматарскі калектыў Рэспублікі Беларусь «Вясковая табала» з в. Хаціслаў Маладзёцкага раёна (мастацкі кіраўнік Г. Хомік), Узорны фальклорны калектыў «Васілёчкі» з в. Жытмяля Гродзенскага раёна (мастацкі кіраўнік Т. Адамовіч) і іншыя.

У творчай дзейнасці дадзеных калектываў шырока выкарыстоўваюцца разнастайныя віды тэатралізацыі фальклору: сцэнічныя пастаноўкі, бытавыя замалёўкі, каляндарна-абрадавыя і сямейна-абрадавыя дзеянні ў сцэнічных умовах і ў натуральным прыродным асяроддзі, народныя гуляні. Галоўны прынцып работы над тэатралізацыяй фальклору — апора на прыроду бытавання таго ці іншага аўтэнтычнага ўзору і праўдзівасць яго ўвасаблення. Матэрыялы кампазіцыі, гук і слова, рух і жэст, усё багацце мімічных сродкаў, колер, малюнак, працэс спеваў, гульні, расповеду, танца, падбіраюцца такім чынам, каб адлюстраваць жывыя зносіны паміж людзьмі ў традыцыйным народным побыце.

Сярод найбольш выразных тэатралізаваных кампазіцый варта назваць «Ванавы ягады», «Маларыцкія Каляды» гурта «Вясковая табала», «Вяселле вёскі Жыгломля» гурта «Васілёчкі», «Вяселле вёскі Грыцкевічы» гурта «Мілавіца» і іншыя.

Тэатралізацыя рэжысёрамі-практыкамі (Д. Генкін, А. Кановіч, О. Вярышкоўскі) разумеецца як ператварэнне нетэатральнай рэальнасці ў тэатральную за кошт выкарыстання ўласна тэатральных сродкаў выразнасці. Тут правамерны зварот да «слоўніка тэатра» Патрыса Паві, у якім вызначэнне тэатралізацыі даецца наступным чынам: тэатралізаваць — «значыць інтэрпрэтаваць падзею або тэкст сцэнічна» [1, с. 110].

Такім чынам тэатралізацыя фальклору – гэта арганізацыя фальклорнага дзеяння па законах тэатра. Тэатралізацыя фальклорнага дзеяння насычана сімваламі, знакамі і архетыпамі народнай культуры, яна захоўвае спецыфічныя рысы фальклору, якія адрозніваюць яго ад шматлікіх відаў мастацтва (літаратуры, тэатра, жывапісу, музыкі і інш.): калектыўны пачатак, ананімнасць большасці фальклорных твораў (гуртавая прырода стварэння і выканання), абумоўленасць традыцый (народныя ўяўленні аб грамадскім жыцці, прыродзе, а таксама характэрныя спосабы іх мастацкага адлюстравання), вуснасць (спецыфіка арганізацыі і трансляцыі), унутрысітуацыйнасць (сувязь фальклорных твораў з жыццём, сітуацыяй выканання), варыятыўнасць (форма функцыянавання народнага мастацтва, яго імправізацыйнае пераўтварэнне, абумоўленае арыентацыяй на традыцыйны ўзор), сінкратызм (адзінства і сінтэз розных відаў народнага мастацтва), якія дазваляюць знайсці арыгінальныя рашэнні, прыёмы актывізацыі гульнявога настрою, выбары месца і часу, пошуку вобразнасці і сцэнаграфіі.

Тэатралізацыя фальклору паходзіць ад сінкратызму народнай традыцыі і прадугледжвае архітэктурнае і мастацка-дэкаратыўнае афармленне дзеянняў, святочную драматургію, пазію і прозу, музычныя нумары, відовішчы і працэсіі, конкурсы і спаборніцтвы, якія дазваляюць актыўна ўключыць аўдыторыю ў прастору свята на аснове калектыўнай імправізацыі. Калектыўная імправізацыя ўяўляе сабой спантанную рэакцыю асобы на дзеянне. Яна літаральна пранізвае ўсе разнавіднасці фальклорнага дзеяння і працягваецца, перш за ўсё, у фальклорных формах, для якіх характэрна аднаўленне велізарнага пласта песеннага і харэаграфічнага рэпертуару. Дадзены рэпертуар заўсёды эмацыянальна афарбаваны і служыць для перадачы вобразаў, пачуццяў, адносінаў да той ці іншай падзеі, што робіць імправізацыю найважнейшым структурным элементам народнага дзеяння.

Не менш значным элементам тэатралізацыі фальклору з'яўляецца яго сувязь з бытавой сітуацыяй выканання, дзе побач з узорами, якія функцыянуюць у сістэме мастацтва, існуе мноства форм дасугавага, рэлігійнага і іншага характару. Пры гэтым на першы план вылучаецца не «мастацкая» частка традыцыі: песня, танец, вышыўка, а жыццёвая практыка яе трансляцыі, якая фактычна выбудоўвае фальклорнае дзеянне, уплывае на спосабы драматызацыі сімвалічных паводзінаў. Менавіта яна стварае аснову для «пражывання» фальклорнага дзеяння ў найбольш набліжаным да арыгіналу варыянце, дзе кожны з удзельнікаў выступае адначасова і як транслятар, і як пераймальнік традыцыі, дэманструючы і засвойваючы ў творчым узаемадзеянні разнастайныя фальклорныя ўзоры.

Рытуальна-магічныя дзеянні, спевы, ігра на музычных інструментах, гульні, танцы, карагоды, драматызацыя і іншыя напаўняюць пачуццямі ўдзельнікаў асэнсаваным мастацкім успрыманням, разнастайнымі асацыяцыямі. Пры гэтым у полімастацкую, сінкратычную дзейнасць яны ўваходзяць з пазіцыі творцы, дзе, карыстаючыся даступнымі ім выяўленчымі сродкамі, могуць імправізаваць, актыўна выяўляць і выказаць свае эмацыянальныя перажыванні, уключаючы ў свой вопыт светапоглядныя, каштоўнасці, уласобленыя ў вобразах народнага мастацтва.

Такім чынам, тэатралізацыя фальклору ў мастацкім калектыве прадстаўляе сабой мэтанакіраваную дзейнасць па аднаўленні фальклорнага матэрыялу ў кантэксце прасторава-часавых умоў яго рэалізацыі і актыўнае рэпрадудыраванне атрыманай змястоўнай інфармацыі ў сучасную сацыякультурную прастору ў формах святочна-абрадавай дзейнасці, а таксама на ўзроўні традыцыйна-побывавай трансляцыі.

Спіс літаратуры:

1. Режиссура массового театрализованного действия : словарь / Перм. гос. ин-т искусства и культуры, Каф. РТП ; сост. : Л. И. Футлик, Р. П. Козлова. – Пермь : УПЦ "ДИККС", 1999. – 113 с.

Ирина Митус, Пелагея Сергеева

ИСПОЛНИТЕЛЬСКАЯ ТЕХНИКА ПЕСЕННОГО ФОЛЬКЛОРА КАК ВАЖНЫЙ ЭЛЕМЕНТ ХУДОЖЕСТВЕННО-ВЫРАЗИТЕЛЬНОЙ ИНТОНАЦИИ

В статье рассматриваются различные аспекты исполнительской техники, необходимые исполнителю песенного фольклора. Автор устанавливает взаимосвязь исполнительской техники и интонационной художественности, эмоциональности. Рекомендован комплекс вокально-технических приемов для достижения художественной образности в народной песне.

Irina Mitus, Pelageya Sergeeva

THE EXECUTIVE TECHNIQUE OF THE SONGFLOWER FOLKLORE AS AN IMPORTANT ELEMENT OF ARTISTIC AND EXPRESSIVE INTONATION

The article deals with various aspects of performing techniques necessary for the performer of song folklore. The author establishes the relationship of intonation performance skills and artistry, emotionality. A set of vocal and technical techniques to achieve artistic imagery in a folk song is recommended.

Народно-песенный фольклор является органической частью художественного народного творчества – специфической формой деятельности широких масс, которая сочетает в себе идею массового культурного движения. Народное пение – первоисточник, основа русской вокальной культуры. Уже в XV в. оно достигло высокого вокально-технического уровня по следующим критериям: хоровой ансамбль, чистая интонация, интонационно-художественная выразительность произнесения слов, распевность мелодии с насыщенно-тембровыми красками. Данные критерии придавали народной песне проникновенность, задушевность, эмоционально-образную теплоту. «Звукообразование является лишь следствием потребности выразить мысль определенным словом, а чувство – интонацией» [3, с. 19].

Художественный образ создается с опорой на интонацию. Русский бас Ф.И. Шаляпин всегда указывал дирижерам, что в нотах нет главного – интонации. Исполнители всегда уделяют интонации особое внимание, добываясь того, чтобы с ее помощью даже неземной человек мог почувствовать художественность произведения. А для исполнителя это означает владение рядом умений – передать мысль, найти единство мысли и звука, передать в органическом единстве слово и звук, т.е. интонационно воплотить художественный образ в музыкальных звуках, образно-эмоциональной отзывчивости.

Совершенствование исполнительской техники народного исполнительского профиля оказывает влияние, как на содержание произведений, так и на традиционные формы исполнительства (сольные, ансамблевые, хоровые). Изучение исторически сложившегося исполнительского стиля и применение его на практике составляет основу вокально-технической работы. Игнорирование исполнительского стиля ведет к нивелированию художественного образа, к беспомощности при решении исполнительских задач, и в целом дилетантизму в творчестве.